

צומת ההכרעה של טראמפ במערכה מול איראן והשלכות לישראל

אלדד שביט ואבישי בן ששון-גורדיס | 4 במארס, 2026 | גיליון 2106

המערכה האמריקאית-ישראלית נגד איראן מציבה את הנשיא טראמפ בדילמת "שלום מתוך עוצמה": הישג צבאי ואולי אף מדיני מהיר ובר מיתוג, בלי שקיעה במלחמה ממושכת. הנשיא מציג קו פומבי ניצי וקורא לציבור האיראני "לנצל את הרגע", אך ניכרת עמימות האם קיימת תוכנית סדורה לשינוי משטר ול"יום שאחרי". סביר כי בשורות הממשל יתחדד המתח בין המשך לחץ צבאי מקסימלי לפגיעה בתוכנית הגרעין, בטילים ובארגוני החסות, לבין הגבלת המחיר הכלכלי והפוליטי של המלחמה וסיכוני ההסלמה. משתני המפתח: התוצאות בשטח (BDA), נפגעים אמריקאים, ההשלכות הכלכליות ובכלל זה ההתפתחויות סביב שיבושים במצרי הורמוז, לחץ מדינות המפרץ, שחיקת מלאי החימוש המדויק והמייטרס, וביקורת פנימית בקואליציית MAGA. תרחישי ההמשך נעים מהכרזת הישג והקפאת המערכה, דרך מתווה דיפלומטי תחת אש ועד הסלמה אזורית. לישראל נדרשים המשך תיאום אסטרטגי הדוק עם וושינגטון, על בסיס הגדרות משותפות ל"ניצחון" ו"נקודת עצירה", מסגור האינטרס האמריקאי כך שיובהר כי המערכה משרתת אינטרסים אמריקאיים ישירים, היערכות לבלימה פתאומית של המערכה וגם שימור לגיטימציה בינלאומית להמשכה.

מאז תחילת המערכה המשותפת לארצות הברית ולישראל נגד איראן, הנשיא טראמפ מציב קו פומבי ניצי במיוחד, המגדיר את יעדי המערכה כהגנה הכרחית על אינטרסים אמריקאיים וסילוק אינתיפאדות ישירים מצד טהרן. פנייתו הישירה לציבור האיראני "לנצל את הרגע" ולפעול לשינוי במערכת הפוליטית הפנימית לאחר שיסתיימו ההפצצות העצימות מסמנת עליית מדרגה בלוחמה הפסיכולוגית נגד המשטר. עם זאת, בחינת הצהרותיהם של בכירי הממשל אשר למטרות המערכה מגלה סתירות בדבר כוונות המהלך ומעלה ספק האם מעבר להן נמצאת תוכנית אופרטיבית סדורה לשינוי משטר. יותר מכך, עולה מסקנה כי לא הייתה היערכות מקדימה לליווי המהלך הצבאי בתוכנית מדינית ובכלל זה לסיוע במיצוב הנהגה חלופית - בדומה להיערכות שכלל הנראה קדמה למבצע האמריקאי לסילוק נשיא ונצואלה.

ואכן, ממשל טראמפ פועל במרחב של מסרים סותרים: מחד גיסא, נחישות להמשך תקיפות "כבדות ומדויקות" ללא הגבלת זמן ומאידיך גיסא, איתותים על אודות פתיחות למגעים דיפלומטיים והצהרות בדבר "התקדמות מהירה", המכשירות את הקרקע לסיום מוקדם. יתר על כן, בראיונות עיתונאיים גילה טראמפ חוסר עקביות בהתייחסו לשאלה לגבי משכה האפשרי של המלחמה. חוסר הבהירות אמנם אינו מקרי וסביר שנועד לשמר הרתעה מול איראן תוך השארת מרחב תמרון פוליטי, במיוחד לאור העובדה שדעת הקהל בארצות הברית לא הוכנה למערכה צבאית ממושכת. אך בה בעת, הוא יכול

להעיד על אודות ספקות בחוגי הממשל וגם של הנשיא עצמו לגבי ההישג הנדרש ובוודאי המחיר שהוא יהיה מוכן לספוג על מנת להשיג את היעדים שהוצבו פומבית.

הדילמה האסטרטגית: הגדרת ה"יעד הריאלי"

הכרעתו של טראמפ בטווח הקצר והבינוני לא תיגזר רק מההתפתחויות הטקטיות מול איראן, אלא מהגדרת הממשל את "נקודת העצירה" האופטימלית מבחינתו. נראה כי בדיון הפנימי שמתקיים בוושנינגטון קיים מתח בין שתי מטרות משלימות אך מתחרות:

- **לחץ צבאי מקסימלי** - דחיפה להמשך המערכה עד להשגת פגיעה עמוקה ובלתי הפיכה ביכולות הליבה של איראן - בראשן תוכנית הטילים, פרויקט הגרעין, הצי האיראני, ומנגנוני הקרנתה של העוצמה האיראנית ברחבי האזור (השלוחים). יעד זה נתפס הכרחי להבטחת ניצחון שניתן להציגו כהכרעה היסטורית. ביטוי למטרה זו ניכר באמירותיו של טראמפ עצמו וגם באלה של שר המלחמה, פיט הגסט', וראש המטות המשולבים, הגנרל דן קיין.
- **תיחום סיכונים** - דגש על מניעת הסלמה רחבה שעלולה לייקר את המחיר הכלכלי והפוליטי. גישה זו נשענת על הרתיעה העמוקה ממלחמות ארוכות - זכר להסתבכות האמריקאית בעיראק ובאפגניסטאן וחששות מ"דשדוש" בבוץ המזרח תיכוני, העלול לשחוק את הלגיטימציה של טראמפ בקרב בסיס התמיכה שלו במפלגה הרפובליקנית. ביטוי לכך ניתן בדבריו החוזרים של סגן הנשיא, ג'יי.די. וואנס, הקשור הדוקות לחוגי America First, על כך שאין בכוונת הנשיא להסתבך במלחמה ארוכה.

בפועל, הדיון בקרב הממשל יתכנס סביב שאלת ההגדרה - מהו "היעד הריאלי" שמצדיק המשך מערכה, ומהי "נקודת עצירה" שמאפשרת לטראמפ להציג הישג בלי להיתפס כמי שנגרר למלחמה פתוחה: האם די בשחיקה משמעותית של יכולות הליבה האיראניות כדי להכריז ניצחון, או שמא יש להמשיך עד לתוצאה חד-משמעית יותר, שתמחיש שמטרת שינוי המשטר הופכת מעשית יותר, גם במחיר התמשכות ושיבוש אזורי מתמשך. במבחן זה, כל התפתחות בשטח תתורגם מיד לשאלה פוליטית-אסטרטגית: האם היא מחזקת את "תמונת הניצחון", ולחילופין, מדרבנת המשך התקיפות כדי למנוע דימוי של חוסר הכרעה.

מכאן נגזרים משתני המפתח שיקבעו את אורך הנשימה של הממשל ואת כיוון החלטותיו:

מדד האפקטיביות המבצעית (The BDA Factor) - טראמפ ימדוד הצלחה במונחים של "סגירת תיק". אם ההערכות יצביעו על אודות פגיעה קריטית ביכולות השיגור האיראניות וביכולת הפיקוד והשליטה של משמרות המהפכה, יגבר התמריץ לעצור ולהכריז על ניצחון. כישלון לנטרל את האיומים או תגובת נגד איראנית חריפה יציבו בפני טראמפ דילמה בין המשך המערכה עד שניתן יהיה להוכיח הצלחה בשטח לבין הודאה במגבלות הכוח.

מחיר הדמים האמריקאי - למרות הרטוריקה הלוחמנית, רגישות הממשל לנפגעים אמריקאים היא גבוהה. פגיעה ניכרת בכוחות או בבסיסים אמריקאיים תייצר דינמיקה זו שלבית: דחף מיידי להגיב בתקיפות (טראמפ אכן הבטיח נקמה על מותם של שישה חיילים אמריקאים, עד כה) לשם "השבת הרתעה", ולאחריו יתכן לחץ ציבורי ופוליטי כבד ליציאה מהמערכה כדי למנוע "מלחמה נצחית" נוספת.

הכלכלה העולמית ומצרי הורמוז - המשתנה הכלכלי הוא מכפיל לחץ מרכזי. דיווחים בדבר שיבושים קשים בתנועת מכליות נפט וגז במפרץ כבר משפיעים על מחירי הביטוח הימי ושרשראות האספקה. ככל שהשיבוש יגיע לאורך זמן למחירי הדלק בארצות הברית, יעלה התמריץ של טראמפ לעבור ממערכה להסדרה.

המשתנה האזורי ולחץ מדינות המפרץ - ככל שתימשך הפגיעה האיראנית בתשתיות אנרגיה, נכסים כלכליים ומטרות אזרחיות במדינות נוספות באזור, בתואנה שהן מארחות בסיסים ונכסים אמריקאיים, עלול לגבור הלחץ (שקט וגם פומבי) מצד שותפותיה המפרציות של ארצות הברית לעבור למתכונת מלחמה מוגבלת ולחפש תמונת ניצחון, מחשש לפגיעה ביציבותן ובכלכלתן. הממשל הפגין לאורך השנה החולפת את רגישותו לאינטרסים של מדינות אלה ולכן יהיה קשוב למסרים המגיעים מהן, אך יש לו מטרות משלו ולכן אפשר שינסה להעביר למפרציות מסר כי הפלת המשטר האיראני הנוכחי או לכל הפחות החלשתו הדרמטית תתרום לביטחון.

שחיקת מלאי התחמושת והחימוש המדויק - שיקול נוסף שיכביד על המשך פעולה בעצימות גבוהה הוא שחיקה במלאי החימוש המדויק ומיירטי ההגנה האווירית, במיוחד אם נדרשים גלי תקיפה חוזרים לצד הגנה רציפה על בסיסים ונכסים אחרים. זאת, בכפוף לכך שהפגיעה ביכולות האיראניות לא יתמודדו עם יכולות ההגנה האווירית של ארצות הברית ובעלות בריתה במרחב.

החזית הפוליטית הפנימית וקואליציית MAGA - בשלב זה, למרות שמרבית הציבור האמריקאי מתנגד למערכה, במחנהו הפוליטי של טראמפ התמיכה בה עודנה גבוהה וטראמפ עצמו ביטא בעבר את תפיסתו כי בכוחו להכתיב את סדר היום ב"בייס". עם זאת, גוברים הקולות הביקורתיים מצד מובילי דעת קהל באגפים הקיצוניים יותר של תנועת MAGA נגד מעורבות צבאית, שמשרתת בראייתם אינטרסים של ישראל ושל העם האיראני, אך לא את עיקרון America First. טראמפ, המודע לכך ש"קואליציית הלגיטימציה" שלו מבוססת על פעולה בשם האינטרס האמריקאי ועל הבטחה לסיים מלחמות ולא לפתוח בהן, עשוי לכן לנסות להקדים את התרחבות הלחצים הללו באמצעות הצגת הישג מוחשי ומהיר שיאפשר נסיגה מעמדת כוח.

תרחישים אפשריים לתהליך קבלת ההחלטות

הכרזת הישג והקפאת מצב - הממשל יכול בכל רגע נתון להכריז על הישגים עד כה כ"תמונת ניצחון" - פגיעה משמעותית בצמרת המשטר האיראני (כולל המנהיג עלי חמינאהי), נטרול מערכי ההגנה האווירית של איראן, פגיעה בתכנית הגרעין וכן בצי ובמערך הטק"ק האיראניים. אך בהיעדר הנהגה חלופית מוכנה באיראן (בשונה מהניסיון בוונצואלה), טראמפ עשוי להעדיף הקפאת מצב והצבת איום לגבי חידוש הלחימה בעתיד אם האיראנים ישובו לסורם. בלי הסכמה איראנית למתווה לסיום, ייתכן שהנשיא יכלול בהקשר זה קריאה לציבור האיראני להתקומם ואזהרה למשטר בטהראן לבל ידכא באלימות את המחאות. טראמפ אמנם מנסה לשדר אורך נשימה ומתייחס לאפשרות לנהל את המערכה בטווח של מספר שבועות, אך מצד שני הוא מתהדר בתוצאותיה עד כה ובכך שהן מקדימות את זמנן לפי התכנון המוקדם.

המתווה הדיפלומטי תחת אש - טראמפ עשוי לנצל את הלחץ הצבאי כדי לאלץ את טהראן (או גורמים מתונים יותר במשטר, אם ישרדו) לשוב לשולחן המשא ומתן בתנאים אמריקאיים. פתיחת ערוץ

תיווך חשאי או פומבי תאפשר לנשיא להציג את עצמו כ"עושה עסקאות", "שהשיג בלחץ צבאי את מה שקודמיו כשלו להשיג בדרכים דיפלומטיות. נראה כי זהו המסלול המועדף על הנשיא.

הסלמה אזורית כוללת - כלומר, הידרדרות בעקבות פגיעה קשה בנכסים אמריקאיים או חסימה מוחלטת של נתיבי הסחר הימי ו/או מערכה רחבה בין איראן למדינות המפרץ. במקרה כזה, יגברו הלחצים להעצים את המערכה ובכלל זאת אישור בקונגרס להפעלה ממושכת של כוחות ואף שימוש בכוחות קרקע בהיקף משמעותי.

משמעויות לישראל

בפני ישראל נמצאת הזדמנות לתרגם את הלחץ האמריקאי-ישראלי להישג מצטבר, ארוך טווח מול איראן: שחיקה ממשית של יכולות הליבה (טילים, פיקוד ושליטה, רכיבי גרעין והקרנת עוצמה באמצעות שלוחים), חיזוק ההרתעה והצרת מרחב השיקום האיראני. במקביל, המערכה עשויה לאפשר העמקת תיאום אזורי, בעיקר עם מדינות המפרץ, סביב חופש שיט והגנה מפני טילים וקטב"מים, במסגור של יציבות אזורית ואינטרס אמריקאי ישיר. אם החלשת המשטר תוביל לנפילתו יהיה בכך הישג לישראל - גם אם לא יתייצב משטר חלופי מתון יותר - וזאת בניגוד לארצות הברית, שמבחינתה ריק ממשלי עלול לייצר אתגרים אזוריים כבר בטווח המיידי.

מנגד, הסיכון העיקרי נובע מהאפשרות ל"סגירת תיק" מהירה על ידי ארצות הברית משיקולים פוליטיים כלכליים. ככל שהמערכה תתארך, גם אם מנקודת המבט הישראלית ההישגים חלקיים או הפיכים, יגדלו הסיכונים לכך שהאחריות להימשכותה תיוחס לישראל כ"גוררת את ארצות הברית", לשחיקה בלגיטימציה הבינלאומית למערכה ולהתרחבות המשימה ליעדים פוליטיים עמומים (לרבות שינוי משטר) בלי תשתית אמינה.

על רקע זה, מומלץ לקובעי המדיניות בירושלים לפעול על פי העקרונות הבאים:

- **המשך תיאום אסטרטגי הדוק** - יש להבטיח כי וושינגטון וירושלים ממשיכות לפעול על בסיס הגדרות משותפות לניצחון ול"נקודת עצירה". על ישראל לנסות ולהבטיח כי ארצות הברית אינה מכריזה חד-צדדית על ניצחון ומותירה את ישראל חשופה לתגובת-נגד איראנית.
- **מסגור האינטרס האמריקאי** - בשיח מול הממשל, הדמוקרטים ומול הציבור האמריקאי, על ישראל להדגיש כי המערכה משרתת אינטרסים אמריקאיים ישירים (חופש שיט, הגנת כוחות, יציבות אנרגטית) ולהימנע מהדימוי שלפיו ישראל מכותיבה את המערכה.
- **היערכות לבלוימה פתאומית** - ישראל וארצות הברית פועלות בתיאום הדוק ומתוך אינטרס משותף, אך לא זהה. על כן, על ישראל להכין חלופות מבצעיות ומדיניות לתרחיש שבמסגרתו תעבור ארצות הברית למסלול דיפלומטי מהיר. זאת במטרה למנוע "חלל אסטרטגי" שיאפשר לאיראן לשקם את הרתעתה ואת יכולותיה בחסות המשא ומתן, ולהבטיח כי בידיה של ישראל כלים וערבויות שיאפשרו לה להציב מול איראן איום אמין למקרה שתחזור לפתח את יכולותיה הגרעיניות והבליסטיות ותתמיד בתמיכה לגורמים מערערי יציבות ברחבי המזרח התיכון.
- **שימור הלגיטימציה הבינלאומית** - ככל שהמערכה תתארך, ישראל תידרש להציג את נחיצות המהלכים לא רק במונחים צבאיים, אלא כחלק מיצירת סדר אזורי יציב יותר, תוך רתימת מדינות המפרץ למהלך.

לסיכום, החלטת טראמפ לגבי המשך המערכה או עצירתה תיגזר מהאיזון שבין המיתוג האישי שלו כמנצח לבין הלחצים הפוליטיים והכלכליים שעליו להתמודד עימם בזירה הביתית. ישראל חייבת לנווט במרחב אי-הוודאות הזה בזהירות, תוך מיקסום הפגיעה באיראן ובה בעת שמירה על גמישות מרבית מול ארצות הברית, בעלת הברית הגדולה והחשובה ביותר שלה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט